
NOTITS

Til: Udenrigsudvalget J.nr.:
CC: Bilag:
Fra: Udviklingsministeren Dato: 9. juni 2005
Emne: Samråd i Udenrigsudvalget den 8. juni
2005. **Talepapir**

Lad mig begynde med en orientering om regeringens syn på erhvervsudviklingen i udviklingslandene, som afsæt for et fokus på PS-Programmets rolle heri.

Hovedudfordringen for dansk støtte til erhvervsudvikling i udviklingslandene er at bidrage til en social og miljømæssig afbalanceret økonomisk vækst for at bekæmpe fattigdom i verdens fattigste lande. Målet er derfor at forbedre forudsætningerne for at drive privat virksomhed i udviklingslandene. Derved åbnes muligheder for, at disse tiltag kan fungere som drivkraft for en økonomisk vækst, der er nødvendig for at udrydde fattigdommen. Hvis vi samtidig kan hjælpe danske virksomheder med deres internationalisering, er det fint. Men fattigdomsbekæmpelse er hovedsagen.

I Danidas nye handlingsplan for dansk støtte til erhvervsudvikling i udviklingslandene lægges op til, at vi vil tilrettelægge dansk bistandspolitik således, at det bliver lettere for private i udviklingslandene at drive virksomhed og udnytte nye markedsåbninger.

Bistanden skal medvirke til at fremme gennemskuelige og udviklingsvenlige lovgivninger og regler for erhvervslivet og hjælpe enkelte virksomheder med at overvinde hindringer og barrierer, så de kan komme i gang med en effektiv produktion.

Støtten til erhvervsudvikling skal ses i tæt sammenhæng med den ny strategi for bistand til handel og udvikling. Regeringen vil arbejde aktivt for, at udviklingslandene gives bedre muligheder for at deltage på lige fod i verdenshandlen. Gevinsterne ved handelsreformer opstår dog ikke per automatik. Der er behov for målrettet bistand, så udviklingslandene kan blive bedre i stand til at anvende eksisterende og nye markedsåbninger.

På globalt plan vil Danmark arbejde for at forbedre udviklingslandenes muligheder for at få et positivt udbytte af globaliseringsprocessen. Danmark vil konsekvent agere aktivt til fordel for de fattigste udviklingslande.

Med udgangspunkt heri vil Danida fremme erhvervsudvikling i programsamarbejdslandene på tre niveauer: på regeringsniveau, på sektorniveau samt på virksomhedsniveauet. Det er på sidstnævnte niveau, at PS-programmet udgør et af de erhvervsinstrumenter, der direkte giver danske virksomheder mulighed for at tage del i indsatsen.

Lad mig yderligere nævne, at målsætninger om at forbedre erhvervslivets rammebetingelser i de enkelte lande for længst er taget op i Danidas programmer. Vi har etableret erhvervssektorprogrammer i tre lande, og et fjerde er under forberedelse. Jeg er parat til at overveje yderligere erhvervssektorprogrammer. Vi skal dog være opmærksomme på, at andre donorer også er aktive på dette felt, og at Danmark ikke nødvendigvis skal have erhvervssektorprogrammer i alle lande – ligesom vi f.eks. ikke har danske landbrugssektorprogrammer i alle lande.

Lad os så rette fokus mod Privat Sektor Programmet.

Der har den seneste måned været en livlig debat om PS-programmet i pressen. En del af indlæggene har været baseret på en fejlagtig opfattelse af, at PS-programmets formål er ren støtte til dansk erhvervsliv. Det er der - som jeg allerede har nævnt - ikke tale om. PS-midler *er* udviklingsbistand og skal anvendes, så de bedst muligt bidrager til vækst og udryddelse af fattigdom.

Derfor er jeg glad for, at samrådet fokuserer på PS-programmets udviklingseffekt og retter fokus mod de dele af verden, hvor Danida ønsker at gøre en forskel.

Det er helt centralt for PS-projekter, at en positiv udviklingseffekt søges skabt ved, at hovedparten af støtten bliver øremærket til teknisk assistance, træning og miljøforbedringer i etableringsfasen af et samarbejde.

Man må selvsagt foretage en meget omfattende analyse for at få det reelle billede af PS-programmets udviklingseffekt. I den forbindelse er det værd at erindre, at det kan være meget vanskeligt analytisk at adskille PS-programmets virkning fra andre udefrakommende årsager - f.eks. rentestigninger, råvarepriser eller valutauro både under og efter et projekts implementering.

Beskæftigelseseffekten af PS-programmet er naturligvis meget vigtig, og spørgsmålet om, hvorvidt der skabes eller bevares arbejdspladser, er centralt i enhver vurdering af projektforslag. I 2001 opgjorde Danida selv beskæftigelseseffekten til mere end 10.000 arbejdspladser. Den opgørelse var baseret på en konkret gennemgang af antallet af ansatte på hvert enkelt projekt. Ud fra porteføljens størrelse og sammensætning må dette skøn antageligt være fordoblet nu til mindst 20.000 jobs, men det må erkendes, at der knytter sig et betydeligt skøn til alle sådanne opgørelser.

PS-programmet har desuden en vis spredningseffekt, hvor støtten kan medvirke til en indirekte jobskabelse, som umiddelbart ikke bliver målt. Et godt eksempel er PS-samarbejdet mellem Stjernegaard Rejser og egyptiske Red Sea Tours, som blev omtalt meget kritisk i Ekstra Bladet sidste uge (31. maj). Der blev nedladende sat fokus på, hvorledes noget af støtten er gået til en forbedring af hygiejnen og servicen ombord. Det forholder sig nu engang sådan, at disse parametre er vigtige for at overleve i branchen, og i netop dette projekt handler det om bevarelse af godt og vel 100 egypteres arbejde. Herudover skal bemærkes, at der i Egypten skønnes at være en multiplikatoreffekt på op til 1,2 jobs indenfor turistbranchen, som er essentiel for den egyptiske økonomi – ligesom det er tilfældet i mange andre udviklingslande. De godt og vel 100 direkte jobs sikrer således, at mindst yderligere 100 egyptere får en fast indtægt.

For at holde fast i eksemplet om samarbejdet om at højne kvaliteten på krydstogtskibet i Egypten kan jeg ydermere skitsere, hvorledes Danida støtter projekter, der kan virke som en løftestang for miljøstandarder. Samarbejdet indebærer en investering i ny og avanceret vandrensningsteknologi (ultra-filtrering) for spildevandet på krydstogtskibet. Dette vil forhåbentligt danne skole for andre Nil-både, så forureningen af Nilen reduceres. Endvidere er der udarbejdet brochurer og plakater om bevaring af et rent miljø, således at turisterne bliver oplyst om, hvad de bør gøre for at bevare miljøet. Materialet vil blive uddelt på andre Nil-både, og derfor er det et godt eksempel på, at et PS-samarbejde også kan have en mere generel udviklingseffekt lokalt.

En meget betydelig del af PS-midlerne går netop til at højne miljøstandarder, herunder miljøforbedringer.

I maj måned besøgte jeg Vietnam og så ved selvsyn, hvor stor betydning PS-programmet har. For Vietnam er PS-programmet en meget vigtig del af udviklingsbistanden. Spørg

bare de mange vietnamesiske virksomheder, der er blomstret med programmet. Myndighederne er tilsvarende positive. Også i Vietnam har regeringen for længst indset, at et dynamisk privat erhvervsliv er en nødvendighed for at skabe investeringer og jobs. Og der er brug for *mange* jobs i et land, hvor der hvert år melder sig 1,5 millioner nye borgere på arbejdsmarkedet.

Jeg oplevede endvidere, hvordan samarbejdet med danske virksomheder har en forrygende effekt på de lokale firmaer. Den lokale virksomhedsledelse opdager, hvordan dansk virksomhedskultur og en velmotiveret, veluddannet og velbeskyttet arbejdsstyrke kan give virksomheden et løft, der bringer dem op på et helt andet niveau, hvor de får mulighed for at begå sig på de internationale markeder. Det er ikke kun et spørgsmål om regler og bestemmelser – det er nok så meget et spørgsmål om en anden måde at drive virksomhed på. Her har PS-programmet virkelig gennemslagskraft.

Lad mig i denne forbindelse nævne, at den seneste tids kritik har rettet fokus mod overlevelsesraten af PS-samarbejder, hvor der noget hurtigt er blevet draget konklusioner om mislykkede eller kuldsejlede projekter. Tidligere opgørelser har vist, at ca. halvdelen af PS-projekterne gennemføres som planlagt. Det kan f.eks. sammenlignes med, at andre undersøgelser har vist, at ca. halvdelen af alle nyetablerede danske virksomheder ophører inden for de første 5 år. I udviklingslandene er erhvervsvilkårene selvsagt langt vanskeligere end i Danmark, og det er jo netop derfor, at der er behov for bistand til at fremme investeringer.

Jeg er overbevist om, at PS-programmet - i kraft af dets rolle som fødselshjælper for virksomhedssamarbejder i Syd - også for fremtiden kan yde et væsentligt bidrag til en effektiv udnyttelse af danske bistandskroner. Hermed sagt må jeg erkende, at vi indtil videre ikke har været gode nok til at dokumentere resultaterne.

Første skridt er dog taget, da nye monitoreringsprocedurer blev introduceret medio 2003 med det formål at dokumentere opnåede resultater systematisk, styrke projektmonitoreringen og på sigt målrette ressourceanvendelsen. I takt med nye projekters igangsættelse siden medio 2003 er individuelle mål for det pågældende virksomhedssamarbejde blevet sat med udgangspunkt i følgende 10 indikatorer:

- Udviklingen i omsætning
- Udviklingen af antal arbejdspladser
- Udviklingen af antal arbejdspladser for kvinder
- Omfanget af nyinvesteringer
- Træningsomfang
- Opnåede antal godkendelser
- Udviklingen i indkomst fra eksport
- Installeret rensningskapacitet
- Antal arbejdspladser genstand for arbejdsmiljøindsats
- Installeret energibesparende foranstaltninger

Den reelle effekt kan dog stadig være vanskelig at opgøre, for man burde måske i princippet søge videre og foretage en sammenligning med, hvad der ville være sket uden projektet? Ville den lokale virksomhed alligevel være vokset uden assistance og videnoverførsel fra en dansk partner, eller ville den have været nødsaget til at dreje nøglen om?

Udvalgets berettigede spørgsmål om ”effektiviteten” og ”virkningen” af PS-programmet har jeg forsøgt at illustrere i kraft af få konkrete eksempler på de udviklingseffekter, der tilstræbes i PS-projekter. En mere kvantitativ rapportering på indikatorerne kan jeg desværre ikke levere på nuværende tidspunkt på grund af det spæde stadie for tilgængelige data. Vi venter på den første opgørelse af de hidtidige resultater baseret på de tidligere omtalte indikatorer. Den vil være færdig senere i år.

Ligeledes har det været umuligt med den korte tidsfrist taget i betragtning at udarbejde den af Udvalget ønskede komplette oversigt indeholdende beskrivelse af, hvilke samarbejdspartnere i udviklingslandene, der er danske datterselskaber eller har nær tilknytning til Danmark, hvilke projekter der er kuldsejlet, samt hvilke partnerskaber der to år efter bevillingen stadig er økonomisk levedygtige. Denne form for detaljeret data vil kræve en manuel gennemgang af de knap 720 projektdokumenter samt interview med adskillige virksomheder. Jeg har imidlertid fremsendt Udvalget en liste over alle virksomhedssamarbejder, der er blevet bevilget støtte fra PS-programmet.

Selv om den seneste tids kritiske debat om PS-programmet til dels har bygget på mange misforståelser, og selv om programmet uden tvivl har ydet et kæmpebidrag til opfyldelse af målsætningerne for dansk udviklingsbistand, skal vi selvfølgelig hele tiden prøve at gøre det bedre. Jeg har derfor besluttet at igangsætte en analyse af mulighederne herfor, baseret på en *bred konsultationsproces*. Bred i den forstand, at der vil blive lagt vægt på en aktiv inddragelse af alle relevante parter, herunder at give kritikerne mulighed for at komme til orde med det formål at skabe en fælles, fremadrettet dialog om at styrke og videreudvikle programmet. Desuden er det meget vigtigt at inddrage nogle af de virksomheder i programsamarbejdslande, som har deltaget i programmet således, at det lokale perspektiv inddrages.

Konsultationsprocessen vil ske gennem høringer, konferencer og workshops i løbet af efteråret. Forventningen er, at vi får mulighed for at justere PS-programmet, hvor dette er relevant.

På denne baggrund vil jeg holde kontakt med Udvalget med et ønske om Jeres aktive deltagelse i den kommende konsultationsproces.